Міністерство освіти і науки України
Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського
Кафедра психології, філософії та суспільних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту
_____ Зореслава ЗАХОЖАЙ
(підпис)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ

рівень вищої освіти другий (магістерський)

галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

спеціальність С4 Психологія

освітньо-професійна програма Психологія

форма(и) навчання денна та заочна

Київ - 2026 рік

Інформація про розробника та розгляд і схвалення робочої програми навчальної дисципліни

РОЗРОБНИК робочої програми навчальної дисципліни

Кандидат психологічних наук, доцент Кущенко Ірина Вікторівна

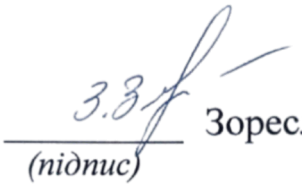
(*підпис*)

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук
Протокол № 1 від 26.08.2026

Завідувач кафедри Олена ВЛАСЕНКО

(підпис)

Розглянуто та схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту
Протокол № 1 від 27.08.2026

Голова НМР Зореслава ЗАХОЖАЙ

(*підпис*)

ЗМІСТ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну
2. Опис навчальної дисципліни
   2.1. Анотація навчальної дисципліни
   2.2. Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни
   2.3. Міждисциплінарні зв’язки
   2.4. Формат проведення дисципліни
3. Структура та обсяг навчальної дисципліни
4. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни
5. Політика дисципліни
6. Система та критерії оцінювання результатів навчання здобувачів
7. Перелік питань для перевірки знань з дисципліни
8. Рекомендовані джерела інформації

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

1.1. Назва навчальної дисципліни, код в освітній програмі	Психологія соціальної інклюзії	
1.2. Статус навчальної дисципліни	Вибіркова дисципліна	
1.3. Рік навчання, семестр, у якому викладається дисципліна	1-й рік навчання, 2-й семестр	
1.4. Обсяг навчальної дисципліни за формами здобуття освіти	очна (денна)	заочна
Кількість кредитів ЄКТС	4	4
Загальна кількість годин, у тому числі	120	120
Аудиторні години	32	10
лекції	16	6
семінарські заняття	16	4
практичні заняття	-	-
самостійна робота	88	110
1.5. Вид підсумкового (семестрового) контролю	2-й семестр – залік	
1.6. Інформація про консультації	*Згідно із затвердженим графіком консультацій*	
1.7. Мова викладання	українська	
1.8. Прізвище, ім’я, по батькові викладача (науковий ступінь, вчене звання)	Кущенко Ірина Вікторівна (кандидат психологічних наук, доцент)	
1.9. Контактна інформація викладача	maslianikova.iryna@tnu.edu.ua	

2. Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Психологія соціальної інклюзії» є вибірковим освітнім компонентом підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Психологія» спеціальності С4 Психологія. Дисципліна вивчається на першому році навчання у другому семестрі. Загальний обсяг становить 4 кредити ЄКТС, 120 годин. Програма охоплює два змістові модулі та вісім тем.

Предметом вивчення є психологічні закономірності соціального включення і виключення, формування належності та суб’єктності, вплив стигми й дискримінації, а також способи психологічного супроводу

особистості, групи та організації у створенні інклюзивного середовища.

2.1. Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна спрямована на розвиток здатності психолога виявляти бар’єри повноцінної участі людини у житті спільноти, аналізувати взаємодію індивідуальних потреб і соціальних умов та обґрунтовувати заходи підтримки. Соціальна інклюзія розглядається у взаємозв’язку з правами людини, рівністю можливостей, психологічною безпекою, добробутом і доступністю освіти, праці, послуг та громадської участі.

Особливу увагу приділено людям з інвалідністю, нейровідмінним особам, внутрішньо переміщеним особам, ветеранам і ветеранкам, членам їхніх родин, людям старшого віку та іншим особам, які стикаються з бар’єрами участі. Аналізуються механізми міжгрупового упередження, множинної дискримінації, самостигматизації та соціальної ізоляції. Навчання поєднує опрацювання сучасних досліджень, обговорення кейсів, розроблення доступних інформаційних матеріалів і проєктування психологічного супроводу інклюзії.

2.2. Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни

Мета дисципліни – формування системи сучасних психологічних знань, професійних умінь і ціннісних орієнтирів для аналізу процесів соціальної інклюзії, запобігання соціальному виключенню та розроблення науково обґрунтованих, етичних і доступних заходів психологічної підтримки участі особистості та груп у житті суспільства.

Завдання вивчення дисципліни

1. Розкрити зміст соціальної інклюзії, ексклюзії, інтеграції, сегрегації, належності, участі, доступності та безбар’єрності.
2. Систематизувати сучасні психологічні підходи до різноманіття, соціальної ідентичності, міжгрупових відносин і наслідків соціального виключення.
3. Сформувати здатність виявляти стереотипи, стигму, дискримінаційні практики, патерналізм та їхній вплив на психологічний добробут і самовизначення людини.
4. Навчити оцінювати потреби, ресурси, підтримку та бар’єри участі з урахуванням контексту, індивідуального досвіду і принципу добровільної участі.
5. Розвинути вміння застосовувати безбар’єрну комунікацію, розумне пристосування, принципи універсального дизайну та доступного представлення інформації.
6. Опанувати підходи до психологічного супроводу інклюзії в освіті, професійній діяльності, громаді та процесах реінтеграції в умовах війни й відновлення.
7. Сформувати навички проєктування, обґрунтування й оцінювання інклюзивних психологічних заходів на основі сучасних досліджень.

8. Розвинути етичну рефлексію, готовність до міждисциплінарної співпраці та відповідальність за недискримінаційну професійну практику.

Після завершення вивчення дисципліни здобувач має знати понятійний апарат і сучасні моделі інклюзії; механізми стигматизації, упередження та виключення; принципи оцінювання потреб і бар'єрів; можливості та обмеження психологічних інтервенцій. Здобувач має вміти аналізувати інклюзивність ситуації, обґрунтовувати вибір методів, будувати партнерську комунікацію, розробляти доступні матеріали й план підтримки та визначати показники його результативності.

2.3. Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: - .
Постреквізити: Переддипломна практика, Атестаційний екзамен, Публічний захист кваліфікаційної роботи.

Формат проведення дисципліни

Заняття проводяться в аудиторному, дистанційному або змішаному форматі відповідно до організації освітнього процесу в Університеті. Синхронна взаємодія відбувається в аудиторії або через Google Meet; матеріали, завдання, критерії оцінювання та зворотний зв'язок розміщуються в Google Classroom. Консультації проводяться за погодженим графіком.

Методи навчання: проблемна та інтерактивна лекція, аналіз наукових першоджерел, кейс-метод, структурована дискусія, робота в малих групах, аналіз доступності комунікації, моделювання професійної взаємодії, рефлексивні завдання, проєктний метод і взаємооцінювання за наперед визначеними критеріями. Семінарські заняття обох форм навчання включають аналіз професійних ситуацій та практикоорієнтовані завдання без виділення окремих годин практичних занять.

Для заочної форми матеріал тем, за якими не передбачено аудиторних занять, опрацьовується самостійно з поданням результатів у портфоліо. Інструкції, джерела, строки та критерії однаково доступні здобувачам обох форм. Використовуються навчальні або знеособлені кейси; особистий досвід дискримінації, втрати чи війни не є обов'язковим матеріалом для обговорення.

3. Структура та обсяг навчальної дисципліни

3.1. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Денна форма					Заочна форма				
	Год.	Л	С	Пр	СР	Год.	Л	С	Пр	СР
Змістовий модуль 1. Психологічні засади та бар'єри соціальної інклюзії										
Тема 1. Теоретичні засади психології соціальної інклюзії	15	2	2	-	11	15	2	-	-	13

Назви змістових модулів і тем	Денна форма					Заочна форма				
	Год.	Л	С	Пр	СР	Год.	Л	С	Пр	СР
Тема 2. Психологічні механізми соціального виключення, стигматизації та дискримінації	15	2	2	-	11	15	-	2	-	13
Тема 3. Психологічне оцінювання потреб, ресурсів і бар'єрів участі	15	2	2	-	11	15	2	-	-	13
Тема 4. Інклюзія людей з інвалідністю та нейровідмінних осіб	15	2	2	-	11	15	-	-	-	15
Разом за модулем	**60**	**8**	**8**	**-**	**44**	**60**	**4**	**2**	**-**	**54**
Змістовий модуль 2. Психологічний супровід і практики соціальної інклюзії										
Тема 5. Соціальна інклюзія в умовах війни, переміщення та реінтеграції	15	2	2	-	11	15	2	-	-	13
Тема 6. Безбар'єрна комунікація та психологічна безпека	15	2	2	-	11	15	-	-	-	15
Тема 7. Психологічні технології підтримки інклюзії в освіті, праці та громаді	15	2	2	-	11	15	-	2	–	13
Тема 8. Проєктування та оцінювання інклюзивних психологічних заходів	15	2	2	-	11	15	-	-	-	15
Разом за модулем	**60**	**8**	**8**	**-**	**44**	**60**	**2**	**2**	**-**	**56**
РАЗОМ ГОДИН	**120**	**16**	**16**	**-**	**88**	**120**	**6**	**4**	**-**	**110**

3.2. Тематика семінарських занять

№	Тема семінарського заняття	Денна, год	Заочна, год
1	Теоретичні засади психології соціальної інклюзії	2	-
2	Психологічні механізми соціального виключення, стигматизації та дискримінації	2	2
3	Психологічне оцінювання потреб, ресурсів і бар'єрів участі	2	-
4	Інклюзія людей з інвалідністю та нейровідмінних осіб	2	-
5	Соціальна інклюзія в умовах війни, переміщення та реінтеграції	2	-
6	Безбар'єрна комунікація та психологічна безпека	2	-

№	Тема семінарського заняття	Денна, год	Заочна, год
7	Психологічні технології підтримки інклюзії в освіті, праці та громаді	2	2
8	Проєктування та оцінювання інклюзивних психологічних заходів	2	-
ВСЬОГО		**16**	**4**

Семінарське заняття з теми 7 (заочна форма): аналіз кейсу та план психологічної підтримки

Навчальний кейс (як приклад): людина повертається до навчання або праці після вимушеного переміщення чи зміни стану здоров'я. Вона має труднощі з доступом до інформації, участю в груповій роботі та отриманням підтримки. Група працює з описом ситуації; встановлення діагнозу не є завданням заняття.

Алгоритм виконання

1. Уточнити запит, цілі участі та бажаний формат взаємодії з людиною.
2. Визначити щонайменше три бар'єри й три ресурси, відділити факти від припущень.
3. Обрати психологічні заходи та потрібні зміни середовища; обґрунтувати їх сучасними джерелами.
4. Визначити відповідальних осіб, маршрут співпраці та межі компетентності психолога.
5. Запропонувати два показники змін і спосіб доступного зворотного зв'язку.
6. Подати план і коротко обґрунтувати дотримання автономії, згоди й конфіденційності.

Результат: структурований план підтримки обсягом 1–2 сторінки та його усне або доступне альтернативне представлення. Робота оцінюється в межах 10 балів за друге семінарське заняття заочної форми (без виділення додаткових годин і балів).

3.3. Тематика самостійної роботи здобувачів

№	Зміст навчального матеріалу	Вид діяльності та результат	Денна (год)	Заоч. (год)
1	Тема 1. Теоретичні засади психології соціальної інклюзії	Скласти словник із 12–15 понять; зіставити інклюзію, інтеграцію, сегрегацію й ексклюзію. Підготувати схему психологічних ознак належності.	11	13
2	Тема 2. Психологічні механізми соціального	Розібрати приклад стигматизації; позначити механізми, наслідки та	11	13

№	Зміст навчального матеріалу	Вид діяльності та результат	Денна (год)	Заоч. (год)
	виключення, стигматизації та дискримінації	можливі зміни. Опрацювати науковий огляд підходів до зменшення упереджень.		
3	Тема 3. Психологічне оцінювання потреб, ресурсів і бар’єрів участі	Підготувати план доступного інтерв’ю та карту потреб, ресурсів і бар’єрів. Обґрунтувати методи оцінювання та правила згоди й конфіденційності.	11	13
4	Тема 4. Інклюзія людей з інвалідністю та нейровідмінних осіб	Проаналізувати кейс участі людини з інвалідністю або нейровідмінної особи. Запропонувати розумне пристосування та спосіб погодження підтримки.	11	15
5	Тема 5. Соціальна інклюзія в умовах війни, переміщення та реінтеграції	Створити карту соціальної підтримки за кейсом переміщення або реінтеграції. Описати запобігання стигмі та маршрут звернення до фахівців.	11	13
6	Тема 6. Безбар’єрна комунікація та психологічна безпека	Розробити доступну психоосвітню пам’ятку; додати пояснення мовних і форматних рішень та два запитання для перевірки зрозумілості.	11	15
7	Тема 7. Психологічні технології підтримки інклюзії в освіті, праці та громаді	Порівняти дві технології підтримки інклюзії; визначити докази, умови застосування та обмеження. Підготувати основу індивідуального проєкту.	11	13
8	Тема 8. Проєктування та оцінювання інклюзивних психологічних заходів	Завершити індивідуальний проєкт, його показники й оцінювання. Узагальнити портфоліо, підготуватися до модульного контролю та заліку.	11	15
ВСЬОГО			**88**	**110**

3.4. Навчальний проєкт (у межах самостійної роботи)

Тема проєкту: «Психологічний супровід соціальної інклюзії у вибраному середовищі». Здобувач обирає навчальну, професійну або громадську ситуацію і цільову групу. Можливі напрями: підтримка належності здобувачів з особливими освітніми потребами; включення внутрішньо переміщених осіб до громади; повернення ветерана або ветеранки до навчання чи праці; протидія ейджизму; доступна взаємодія з нейровідмінними людьми.

Обов’язкові складові проєкту

1. Опис ситуації, цільової групи та погоджуваного запиту; відмежування від припущень і стереотипів.
2. Аналіз потреб, бар’єрів та ресурсів на індивідуальному, груповому й організаційному рівнях.
3. Мета, очікувані зміни та обґрунтування на основі щонайменше п’яти джерел 2020–2026 років.
4. План із трьох–п’яти заходів, відповідальні особи, орієнтовні строки, доступність і міждисциплінарна взаємодія.
5. Спосіб участі самих людей у прийнятті рішень; згода, конфіденційність, етичні обмеження та передбачувані ризики.
6. Показники результативності, доступний зворотний зв’язок і спосіб коригування плану.

Форма подання: 4–6 сторінок тексту зі списком джерел; за бажанням – презентація на 5–7 слайдів як супровід. Захист проводиться на семінарі, консультації або в погодженому дистанційному форматі. Для заочної форми захист не створює додаткових аудиторних годин. Проєкт є навчальним: упровадження втручань щодо реальних клієнтів без належних професійних та етичних умов не вимагається. Максимальна оцінка – 20 балів.

4. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

Засоби навчання:

У разі роботи в режимі онлайн використовується віртуальне навчальне середовище – Google Classroom. У онлайн режимі лекції / семінарські заняття можуть бути проведені за допомогою програм електронної комунікації Google Meet. У режимі дистанційного навчання вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Google Meet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку здобувач має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету. Для роботи в дистанційному форматі потрібні ноутбук / персональний комп’ютер / мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для:

- комунікації та опитувань,
- виконання домашніх завдань,
- виконання завдань самостійної роботи,
- проходження тестування тощо.

Також використовується корпоративна пошта, що забезпечує можливість листування з викладачем.

В офлайн режимі для проведення занять використовуються матеріально-технічні ресурси: аудиторії, оснащені мультимедійним обладнанням, що відповідають санітарно-гігієнічним нормам, створюють фізичний простір, необхідний для досягнення, передбачених ОП, програмних результатів навчання. Придбані меблі відповідають ергономічним вимогам, а їх кількість достатня для розміщення ліцензованого обсягу здобувачів.

Ауд.207 – Спеціалізована аудиторів «Музей Родовід», стільці з пюпітром (а також аудиторії 219, 224)

Телевізор KIVI 65 Smart TV модель 65U730QB з кріпленням настінним CHARMOUNT (2024)

Приміщення забезпечені Інтернетом (wi-fi). Wi-Fi адаптерTR Link TL-WIN722N Wireless N Adapter 150 Mbps USB 2/0

Інформаційне та навчально-методичне забезпечення:

1) Силабус дисципліни
2) Робоча програма
3) Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять та самостійної роботи.

5. Політика дисципліни

Політика щодо академічної доброчесності	Підтримуємо нульову толерантність до жодних форм порушення академічної доброчесності. Очікується, що всі завдання та доповіді до семінарських занять здобувачів будуть самостійними, їх власними оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахуванння викладачем. Користування мобільними пристроями під час заняття неприпустиме (за виключенням випадків, коли це пов'язане з виконанням завдання викладача)
Політика щодо використання інструментів штучного інтелекту при виконанні завдань з дисципліни	Інструмент ШІ має обмежене застосування у навчальному процесі. Його застосування доцільне: 1) з метою первинного ознайомлення зі змістом теми для самостійного опрацювання для складання плану роботі (з подальшим порівнянням з науковими текстами); 2) у випадку аналізу розгляду поняття в різних контекстах – при складанні словника психологічних термінів; 3) при розгляді дискусійних питань психологічної науки – для формулювання питань для обговорення під час семінарського заняття
Політика щодо використання матеріалів з джерел відкритого доступу	Користувачі мають можливість вільно читати, завантажувати, копіювати контент з навчальною та науковою метою, а також розповсюджувати його з обов`язковим посиланням на використані джерела
Політика дотримання принципів та норм етики	Під час занять здобувачі діють із позицій академічної доброчесності, професійної етики та

і професійної деонтології	деонтології, дотримуються правил внутрішнього розпорядку Університету. Ведуть себе толерантно, доброзичливо та виважено у спілкуванні між собою та викладачами, а також реагують належним чином, якщо стають свідками дій порушення професійної етики з боку інших здобувачів чи викладачів. У випадку епідеміологічного режиму виконують всі настанови протиепідеміологічних дій: носять маски, дотримуються соціальної дистанції, використовують антисептики тощо.
Політика щодо відвідування	Здобувачі повинні відвідувати усі лекції та семінарські заняття та інформувати викладача про неможливість відвідання заняття. Недопустистими є пропуски та запізнення на заняття з неповажних причин.
Політика дедлайну	Завдання має бути виконане у встановлені строки, якщо необхідно, то розміщене у письмовому вигляді у відповідній вкладці в Гугл-класі. Для отримання максимальних балів впродовж навчання за дисципліною обов'язковим є усний захист доповідей, есе, відповідей до кейсів на семінарських та практичних заняттях. У разі відсутності на семінарському або практичному занятті, відповідь, доповідь, презентація прикріплюються у Гугл-клас не пізніше ніж через тиждень після того як відбувся семінар або практичне заняття з відповідної теми (у випадку недотримання термінів оцінка знижується на 1 бал). Аналогічним є дедлайн щодо виконання тестових завдань.
Політика визнання та перезарахування здобувачу результатів навчання з навчальної дисципліни	Визнаються результати навчання здобувача, здобуті в інший період, в іншому ЗВО або під час академічної мобільності відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та Положення про академічну мобільність
Політика визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті	Визнання результатів неформальної та/або інформальної освіти Визнання результатів навчання відбувається відповідно до Положення про визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті в Університеті. Крім того, передбачено можливість зарахування результатів навчання за темою 6 «Безбар'єрна комунікація та психологічна безпека» у разі

	успішного проходження освітнього курсу «Безбар'єрна грамотність» на платформі «Дія.Освіта» та отримання відповідного сертифіката. Посилання на курс: https://osvita.diia.gov.ua/courses/barrier-free-literacy Зарахування здійснюється на підставі підтвердження відповідності набутих результатів навчання змісту та результатам навчання за відповідною темою дисципліни згідно з установленою в Університеті процедурою.
Політика щодо оскарження результатів оцінювання	*Перескладання підсумкової оцінки* з метою її підвищення не допускається, окрім ситуацій передбачених нормативними документами Університету, або неявки на підсумковий контроль з поважної причини. Оскарження результатів оцінювання відбувається відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Університеті.
Політика про можливості навчання осіб із особливими освітніми потребами	Реалізується шляхом організації комфортного, інклюзивного та розвиваючого освітнього середовища, забезпечення заходів, спрямованих на попередження психологічного травмування створення адаптованої матеріально-технічної бази (пандуси) та надання комплексної підтримки (психологічної, соціальної)

6. Система та критерії оцінювання результатів навчання здобувачів

6.1. Види контролю, які використовуються під час вивчення дисципліни, та форма підсумкового (семестрового) контролю за навчальною дисципліною.

Поточний контроль результатів навчання здобувачів вищої освіти з дисципліни «Психологія соціальної інклюзії» здійснюється впродовж семестру на семінарських заняттях, а також під час виконання завдань самостійної роботи. Поточний контроль передбачає усне та письмове опитування, представлення й обговорення доповідей, презентацій, виконання аналітичних завдань, вирішення професійних ситуацій (кейсів), участь у дискусіях, підготовку портфоліо та навчального проєкту.

Поточний контроль проводиться в усній і письмовій формах та спрямований на визначення рівня засвоєння теоретичних знань, сформованості практичних умінь і здатності застосовувати психологічні підходи до аналізу проблем соціальної інклюзії, подолання соціальних бар'єрів, стигматизації та дискримінації, забезпечення психологічної

підтримки різних категорій населення.

Контроль виконання завдань аудиторної та самостійної роботи здійснюється систематично. Результати навчальної діяльності здобувачів відображаються в електронному освітньому середовищі Google Classroom, що забезпечує можливість моніторингу навчальних досягнень, своєчасного отримання зворотного зв'язку та коригування освітньої діяльності.

Модульний контроль проводиться після завершення кожного змістового модуля у формі тестування та передбачає перевірку рівня засвоєння навчального матеріалу за відповідними темами дисципліни.

Перший модульний контроль охоплює теми 1–4 змістового модуля «Психологічні засади та бар'єри соціальної інклюзії».

Другий модульний контроль охоплює теми 5–8 змістового модуля «Психологічний супровід і практики соціальної інклюзії».

Формою підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни є залік, який проводиться у другому семестрі.

Підсумковий контроль здійснюється за накопичувальною системою оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів протягом семестру. Підсумкова оцінка визначається як сума балів, отриманих за результатами поточного та модульного контролю, виконання завдань самостійної роботи й навчального проєкту.

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач за результатами вивчення дисципліни, становить 100 балів.

Для здобувачів денної форми навчання оцінювання здійснюється за такими видами діяльності:

робота на семінарських заняттях - максимально 40 балів;

виконання завдань самостійної роботи (портфоліо) - 24 бали;

модульне тестування - 16 балів;

виконання та представлення навчального проєкту - 20 балів.

Для здобувачів заочної форми навчання передбачено такий розподіл балів:

робота на двох семінарських заняттях - максимально 20 балів (по 10 балів за кожне);

виконання завдань самостійної роботи (портфоліо) - 40 балів;

модульне тестування - 20 балів;

виконання та представлення навчального проєкту - 20 балів.

Навчальний проєкт «Психологічний супровід соціальної інклюзії в обраному середовищі» виконується здобувачами денної та заочної форм навчання в межах годин, передбачених для самостійної роботи. Окремі години на індивідуальну роботу навчальним планом не передбачені.

Формою підсумкового контролю за навчальною дисципліною є **залік**.

Контрольні заходи включають поточний контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських і за результатами виконання завдань самостійної роботи. Передбачені такі види контрольних заходів: усна співбесіда під час семінарських, усний захист

повідомлень за темою семінарського заняття, виконання тестових завдань, перевірка письмового звіту за результатами виконання письмових завдань.

Здобувачу, який не набрав прохідного мінімуму (60 балів) з навчальної дисципліни – отримує незадовільну оцінку і вважається таким, що має академічну заборгованість.

6.2. Методи контролю та оцінювання

Усне та письмове опитування.
Оцінювання доповідей, презентацій, есе та аналітичних повідомлень.
Оцінювання участі в дискусіях та обговоренні проблемних питань.
Аналіз професійних ситуацій (кейсів) і виконання практикоорієнтованих завдань.
Перевірка результатів самостійної роботи (портфоліо).
Модульне тестування.
Оцінювання навчального проєкту «Психологічний супровід соціальної інклюзії в обраному середовищі».

Критерії оцінювання роботи на семінарському занятті (денна форма навчання):

5 балів - здобувач демонструє глибокі та системні знання навчального матеріалу, аргументовано викладає власну позицію, аналізує психологічні аспекти соціальної інклюзії, застосовує теоретичні положення до практичних ситуацій, дотримується принципів професійної етики.

4 бали - здобувач добре володіє матеріалом, логічно викладає основні положення, бере участь в обговоренні, допускає окремі незначні неточності.

3 бали - здобувач засвоїв основний зміст теми, проте недостатньо аргументує власні висновки, відчуває труднощі під час аналізу практичних ситуацій.

1–2 бали - здобувач демонструє фрагментарні знання, допускає суттєві помилки, потребує допомоги викладача під час виконання завдань.

0 балів - здобувач не виконав завдання або не продемонстрував результатів навчання.

Для заочної форми навчання робота на кожному з двох семінарських занять оцінюється максимально у 10 балів (усього 20 балів): знання навчального матеріалу — до 4 балів; аналіз та аргументація — до 4 балів; конструктивність та етичність професійної взаємодії — до 2 балів. Для семінару з теми 7 застосовується наведена нижче деталізація цих 10 балів за аналіз кейсу.

Для здобувачів заочної форми завчання при розрахунку використовується коефіцієнт 2

Критерії оцінювання завдань самостійної роботи (портфоліо)

Для денної форми навчання кожне завдання оцінюється максимально у 3 бали:

3 бали - повне, самостійне й аргументоване виконання завдання.

2 бали - загалом правильне виконання з окремими недоліками.

1 бал - часткове виконання, недостатнє обґрунтування.

0 балів - завдання не виконано або не відповідає встановленим вимогам.

Для заочної форми навчання кожне завдання оцінюється максимально у 5 балів: повнота виконання - до 2 балів; аргументованість і використання джерел - до 2 балів; логічність викладу та дотримання етичних принципів - до 1 бала.

Для здобувачів заочної форми завчання при розрахунку використовується коефіцієнт 1,7

Критерії оцінювання аналізу кейсу на семінарському занятті з теми 7 (заочна форма навчання):

Максимальна оцінка - 10 балів у межах оцінювання другого семінарського заняття:

Аналіз потреб, ресурсів і соціально-психологічних бар'єрів - до 3 балів.

Обґрунтованість запропонованого плану психологічної підтримки - до 3 балів.

Дотримання принципів доступності, автономії та конфіденційності - до 2 балів.

Визначення очікуваних результатів та аргументація рішення - до 2 балів.

Для здобувачів заочної форми завчання при розрахунку використовується коефіцієнт 2

Критерії оцінювання модульного тестування

Модульне тестування проводиться після завершення кожного змістового модуля.

Для денної форми навчання тест містить 16 завдань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 бала. Максимальна кількість балів за один модульний тест - 8.

Для заочної форми навчання тест містить 20 завдань. Кожна правильна відповідь оцінюється у 0,5 бала. Максимальна кількість балів за один модульний тест - 10.

Для здобувачів заочної форми завчання при розрахунку використовується коефіцієнт 1,25

Критерії оцінювання навчального проєкту

Навчальний проєкт «Психологічний супровід соціальної інклюзії в обраному середовищі» виконується здобувачами денної та заочної форм навчання в межах самостійної роботи.

Максимальна оцінка - 20 балів.

Критерій	**Зміст оцінювання**	**Бали**
Аналіз ситуації	Визначення цільової групи, потреб, ресурсів, соціально-психологічних бар'єрів	4
Наукове обґрунтування	Використання сучасних наукових джерел, аргументованість підходів	4

Якість запропонованих заходів	Логічність мети, реалістичність плану, послідовність дій	4
Етичність та доступність	Дотримання принципів недискримінації, автономії, конфіденційності, безбар'єрності	4
Оцінювання результативності	Визначення очікуваних результатів, показників ефективності та способів зворотного зв'язку	4
Разом		**20**

Кожний критерій оцінюється від 0 до 4 балів залежно від повноти, самостійності, наукової обґрунтованості та якості виконання відповідної складової.

Результати навчального проєкту можуть бути представлені у формі письмової роботи, презентації або іншому погодженому доступному форматі. Для здобувачів заочної форми передбачено можливість дистанційного подання результатів через Google Classroom.

Для здобувачів заочної форми завчання при розрахунку використовується коефіцієнт 1

6.3. Особливості набору балів за видами навчальної діяльності здобувача для кожної форми здобуття освіти та форми підсумкового (семестрового) контролю.

Денна форма навчання

Поточне оцінювання та самостійна робота									**Всього балів**	
Змістовий модуль 1				**Змістовий модуль 2**				**Навчальний проєкт**	За підсумками модулів, тем занять і самостійної роботи	На залік відводиться
Т1	**Т2**	**Т3**	**Т4**	**Т5**	**Т6**	**Т7**	**Т8**			
8	**8**	**8**	**16**	**8**	**8**	**8**	**16**	**20**	**100**	**0**
40 балів				**40 балів**				**20 балів**	**100**	**-**
Порогові бали									**0–100**	**0**
Загальна рейтингова оцінка										**100**

Заочна форма навчання

Поточне оцінювання та самостійна робота									**Всього балів**	
Змістовий модуль 1				**Змістовий модуль 2**				**Навчальний проєкт**	За підсумками модулів, тем занять і самостійної роботи	На залік відводиться
Т1	**Т2**	**Т3**	**Т4**	**Т5**	**Т6**	**Т7**	**Т8**			
5	**15**	**5**	**15**	**5**	**5**	**15**	**15**	**20**	**100**	**0**
40 балів				**40 балів**				**20 балів**	**100**	**-**
Порогові бали									**0–100**	**0**

Загальна рейтингова оцінка	100

Розподіл балів за видами діяльності (денна форма навчання):

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів за семестр	Форма контролю
Робота на семінарських заняттях, захист доповідей, опитування, обговорення кейсів	5	8	40	Залік
Виконання завдань самостійної роботи (портфоліо)	3	8	24	
Модульне тестування	8	2	16	
Виконання та представлення навчального проєкту в межах самостійної роботи	20	1	20	
Разом			**100**	
Розрахунок балів: 40 + 24 + 16 + 20 = 100				

Примітка. Підсумкова оцінка за залік визначається за накопичувальною системою оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів протягом семестру. Додаткові бали за складання заліку не передбачені. Навчальний проєкт виконується в межах годин самостійної роботи без виділення окремих годин на індивідуальну роботу.

Розподіл балів за видами діяльності (заочна форма навчання):

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів за семестр	Форма контролю
Робота на двох семінарських заняттях: захист доповідей, опитування, обговорення та аналіз кейсів (теми 2 і 7)	10	2	20	Залік
Виконання завдань самостійної роботи (портфоліо)	5	8	40	
Модульне тестування	10	2	20	
Виконання та представлення навчального проєкту в межах самостійної	20	1	20	

роботи				
Разом			**100**	
Розрахунок балів: 20 + 40 + 20 + 20 = 100 балів				

Примітка. Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку за накопичувальною системою оцінювання. Навчальний проєкт виконується в межах годин самостійної роботи без виділення додаткових годин на індивідуальну роботу. Окремі бали за складання заліку не передбачені.

6.4. Шкала оцінювання результатів підсумкового контролю, що використовується в Університеті

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою		Значення оцінки
		для екзамену	для заліку	
A	**90 - 100** балів	«відмінно»/ «excellent»	«зараховано»/« passed»	**Відмінно** - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	**80 - 89** балів	«добре»/ «good»		**Дуже добре** - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	**75 - 79** балів			**Добре** - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	**69 - 74** балів	«задовільно»/ «satisfactorily»		**Задовільно** - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	**60 - 68** балів			**Достатньо** - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	**30-59** балів	«незадовільно»/ «unsatisfactory» (з можливістю повторного складання)	«не зараховано»/ «failed»	**Незадовільно** - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	**1-29** балів	«незадовільно»/ «unsatisfactory» (з обов'язковим		**Незадовільно** - необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням курсу

		повторним курсом)		

7. Перелік питань для перевірки знань з дисципліни

1. Предмет, завдання та міждисциплінарний характер психології соціальної інклюзії.
2. Соціальна інклюзія, інтеграція, сегрегація, асиміляція та ексклюзія: порівняльна характеристика.
3. Формальний доступ, реальна участь і вплив на рішення як різні виміри інклюзії.
4. Рівність можливостей, справедливість, доступність і безбар'єрність.
5. Медична, соціальна та біопсихосоціальна моделі інвалідності.
6. Екологічний підхід до взаємодії особистості й середовища.
7. Соціальна ідентичність і міжгрупові відносини у процесах інклюзії.
8. Автономія, компетентність і пов'язаність з іншими у теорії самодетермінації.
9. Відчуття належності та його сучасна інтегративна модель.
10. Соціальна категоризація, стереотипи, упередження та дискримінація.
11. Стигма, самостигматизація та їхні психологічні наслідки.
12. Патерналізм, ейблізм та ейджизм як бар'єри участі.
13. Множинна дискримінація та інтерсекційний аналіз соціального досвіду.
14. Остракізм, самотність, ізоляція та загроза належності.
15. Індивідуальні, групові й організаційні механізми виключення.
16. Умови міжгрупового контакту та оцінювання заходів зменшення упереджень.
17. Партнерське визначення потреб, ресурсів і пріоритетів участі.
18. Інтерв'ю, спостереження та картування соціальної підтримки.
19. Фізичні, інформаційні, цифрові, комунікативні бар'єри й бар'єри ставлення.
20. Валідність, надійність, мовна й культурна відповідність методів оцінювання.
21. Інформована згода, доступність процедури та захист персональних даних.
22. Індивідуалізація підтримки людей з інвалідністю.
23. Нейрорізноманіття, нейровідмінність та сучасні підходи до підтримки.
24. Особливі освітні потреби та їх співвідношення з інвалідністю.
25. Самовизначення, підтримане прийняття рішень і право людини на власний вибір.
26. Універсальний дизайн і розумне пристосування: відмінності та приклади.
27. Вимушене переміщення, втрата спільноти й відновлення соціальних зв'язків.
28. Психологічні аспекти включення внутрішньо переміщених осіб до

приймаючої громади.
29. Реінтеграція ветеранів і ветеранок у навчання, працю та життя громади.
30. Підтримка родин та міждисциплінарна маршрутизація в умовах війни.
31. Безбар'єрна мова, активне слухання та погодження потреб у комунікації.
32. Доступні цифрові матеріали, альтернативні способи відповіді й комунікації.
33. Психологічна безпека групи та відповідь на дискримінаційні висловлювання.
34. Психоосвіта, підтримка рівних і наставництво як засоби сприяння інклюзії.
35. Універсальний дизайн навчання та підтримка різних способів участі.
36. Роль психолога у формуванні інклюзивної культури організації.
37. Межі компетентності, міждисциплінарна співпраця і супервізія.
38. Проєктування психологічного супроводу інклюзії на основі потреб і доказів.
39. Показники доступності, участі, належності, безпеки та сталості змін.
40. Етичні ризики, небажані наслідки та обмеження висновків про ефективність інклюзивних заходів.
41. Психологічні чинники формування інклюзивного суспільства та розвитку культури прийняття різноманіття.
42. Соціальна інклюзія як чинник психологічного благополуччя, життєстійкості та особистісного розвитку.
43. Психологічні механізми формування толерантності, емпатії та просоціальної поведінки.
44. Вплив соціальних стереотипів та упереджень на самооцінку, соціальну ідентичність і поведінку особистості.
45. Психологічні наслідки тривалого досвіду дискримінації та соціального відторгнення.
46. Особливості психологічної підтримки осіб, які переживають соціальну ізоляцію, відчуження та втрату соціальних зв'язків.
47. Психологічні бар'єри соціальної адаптації та способи їх подолання в інклюзивному середовищі.
48. Психологічні особливості формування позитивної соціальної ідентичності представників вразливих груп населення.
49. Роль соціальної підтримки, довіри та міжособистісних відносин у забезпеченні соціальної інклюзії.
50. Психологічні умови розвитку суб'єктності, самостійності та соціальної активності людей з інвалідністю.
51. Особливості психологічного супроводу осіб із набутими порушеннями функціонування в умовах війни.
52. Психологічні аспекти соціальної адаптації та реінтеграції осіб, які пережили травматичні події.
53. Соціально-психологічні чинники формування інклюзивного освітнього середовища в закладах вищої освіти.
54. Психологічний супровід здобувачів вищої освіти з особливими

освітніми потребами.

55. Особливості формування інклюзивного психологічного клімату в студентських і професійних колективах.
56. Психологічна профілактика булінгу, мобінгу, дискримінації та соціального виключення в освітньому й професійному середовищі.
57. Психологічні технології розвитку інклюзивної комунікації, взаємоповаги та конструктивної соціальної взаємодії.
58. Роль психологічного консультування, групової роботи та соціально-психологічних тренінгів у сприянні соціальній інклюзії.
59. Розроблення та реалізація програм психологічної підтримки соціальної участі різних категорій населення.
60. Критерії та методи оцінювання результативності психологічних програм і заходів, спрямованих на розвиток соціальної інклюзії.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзія: покроково для педагогів : навчально-методичний посібник. Київ, 2023. 232 с.
2. Політики і стратегії підвищення інклюзивності української вищої освіти у післявоєнний період : монографія / О. Оржель, М. Бойченко, І. Грищенко, Г. Ковальчук, О. Петроє, С. Цимбалюк, Н. Шофолова ; за ред. О. Оржель. Київ : Інститут вищої освіти НАПН України, 2025. 107 с.
3. Давиденко Г. В. Цифрова інклюзія та доступність: соціальна діджиталізація : монографія. Вінниця : ТВОРИ, 2023. 240 с. DOI: 10.58521/978-617-552-348-3-2023-236
4. Семигіна Т., Столярик О. Розвиток сильних сторін клієнтів соціальної роботи : посібник. Таллінн : Teadmus, 2024. 257 с.
5. Як допомогти особистості в період переходу від війни до миру: соціально-психологічний супровід : практичний посібник / за наук. ред. Т. М. Титаренко, М. С. Дворник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. 154 с.
6. Кущенко І. В., Базиленко А. К., Булах О. В. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану: контекст формування інклюзивного суспільства. Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2025. Вип. 1 (12). С. 173–181. DOI: 10.51706/2707-3076-2025-12-17
7. Кущенко І. В., Мацюк О. Л. Адаптація навчальних дисциплін «Загальна психологія» та «Практикум з психології» для студентів з інвалідністю на прикладі Університету «Україна». Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2025. № 2 (109). С. 422–431. DOI: 10.32631/v.2025.2.35
8. Кущенко І. В. Інтеграція психотерапії в систему соціального супроводу осіб з інвалідністю, спричиненою вживанням ПАР. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. 2026. Вип. 74. С. 195–210. DOI: 10.34142/23129387.2026.74.13
9. World Health Organization. Global report on health equity for persons with

disabilities. Geneva : WHO, 2022. 312 p.
10. Allen K.-A., Kern M. L., Rozek C. S., McInerney D. M., Slavich G. M. Belonging: a review of conceptual issues, an integrative framework, and directions for future research. Australian Journal of Psychology. 2021. Vol. 73, no. 1. P. 87–102.
11. Paluck E. L., Porat R., Clark C. S., Green D. P. Prejudice reduction: progress and challenges. Annual Review of Psychology. 2021. Vol. 72. P. 533–560.
12. UNESCO. Global education monitoring report 2020: Inclusion and education: All means all. Paris : UNESCO, 2020.
13. World Health Organization. From loneliness to social connection: charting a path to healthier societies. Report of the WHO Commission on Social Connection. Geneva : WHO, 2025.

Додаткова література

1. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Реалізація інклюзивної парадигми в освіті дітей з ООП в Україні у воєнний період. Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи. 2024. № 5. С. 15–21.
2. Маслянікова І. В., Герасименко Ю. С. Особливості інклюзивного підходу щодо підготовки навчальних занять для здобувачів вищої освіти з ООП на прикладі Університету «Україна». Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній заклад середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти. 2023. № 3. С. 431–438. DOI: 10.18372/2786-5487.1.17725
3. Маслянікова І. В. Реалізація інклюзивного підходу у бізнесі, мистецтві та соціальних проєктах. Інклюзивне освітнє середовище: проблеми, перспективи та кращі практики : тези доповідей XXIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 29–30 листопада 2023 р.). Київ : Університет «Україна», 2023. Ч. І. С. 415–419.
4. Маслянікова І. В. Соціально-психологічна адаптація як загальна технологія роботи із людьми похилого віку. Психологія свідомості: теорія і практика наукових досліджень : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 8 грудня 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 57–62. DOI: 10.36059/978-966-397-353-1-14
5. Кущенко І. В. Інклюзивний освітній простір як чинник розвитку резильєнтності у довічно ув’язнених осіб. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія. 2025. Т. 36 (75), № 2. С. 118–125. DOI: 10.32782/2709-3093/2025.2/18
6. Кущенко І. В., Мацюк О. Л., Палій А. М. Протидія булінгу в закладах вищої освіти щодо людей з інвалідністю. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2025. № 4 (111). С. 492–503. DOI: 10.32631/v.2025.4.40
7. Кущенко І., Палій А. Адаптація дисципліни «Психологія залежностей» для студентів з ООП в інклюзивному освітньому середовищі. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2025. № 3. С. 77–85. DOI: 10.31499/2307-4906.3.2025.340423
8. Кущенко І. В., Поджинська О. О., Руденко Л. Г. Взаємодія

військовослужбовців з родинами як фактор підвищення їх резильєнтності. Ментальне здоров'я. 2025. № 1. С. 9–14. DOI: 10.32782/3041-2005/2025-1.2
9. Кущенко І., Базиленко А., Стопчата М. Особливості соціалізації дітей з прийомних сімей в інклюзивному контексті: українсько-канадсько-литовський порівняльний аспект. Соціальна робота та соціальна освіта. 2026. № 1 (16). С. 149–159. DOI: 10.31499/2618-0715.1(16).2026.355769
10. Спеціальна педагогіка і психологія: сучасний термінологічний словник / за ред. Л. І. Прохоренко, В. В. Засенка. Київ : Генеза, 2024. 272 с.
11. Титаренко Т. М. Посттравматичне життєтворення: способи досягнення психологічного благополуччя : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 160 с.
12. Сасіна І. О. Забезпечення інформаційної доступності для людей з когнітивними порушеннями (огляд міжнародних документів та досліджень). Inclusion and Diversity. 2024. Вип. 3. С. 67–71. DOI: 10.32782/inclusion/2024.3.12
13. Столярик О., Семигіна Т. Повернутися з війни: психосоціальна підтримка ветеранів/-нок та членів їхніх сімей. Social Work and Education. 2023. Т. 10, № 1. С. 63–77. DOI: 10.25128/2520-6230.23.1.6
14. Dwyer P. The neurodiversity approach(es): what are they and what do they mean for researchers? Human Development. 2022. Vol. 66, no. 2. P. 73–92.
15. CAST. Universal Design for Learning Guidelines version 3.0. 2024.
16. Національна Асамблея людей з інвалідністю України. Інклюзивна професійна освіта: від навчання до практичних змін : підсумковий звіт за 2025–2026 роки. 2026.
17. Безбар'єрність. Довідник безбар'єрності : електронний гід з коректного спілкування. 2021. Оновлюваний ресурс.
18. World Health Organization; United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. Mental health, human rights and legislation: guidance and practice. Geneva : WHO; OHCHR, 2023. 212 p.
19. UNICEF. Seen, counted, included: using data to shed light on the well-being of children with disabilities. New York : UNICEF, 2021.

Нормативно-правові джерела

1. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13 грудня 2006 року (ратифікована Україною 16 грудня 2009 року).
2. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI (зі змінами).
3. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами).
4. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 № 366-р (зі змінами).
5. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024–2026 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р (зі змінами).

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека Національної академії педагогічних наук України. https://lib.iitta.gov.ua/
2. Національна Асамблея людей з інвалідністю України: ресурсний центр і видання. https://naiu.org.ua/